

Vaidla Jüri: Päävanõp murõhtas ilmavaatõ peräst

Seto Kongressi Vanõbidõ Kogo vahtsonõ päävanõp Vaidla Jüri haltas süänd nii Setomaa ku Eesti elo peräst ja pelgäs ilma otsani hukka minevät-

Linnamäe Lauri

Om päävanõbal ka pall'o tüüid?

Ildaigu anni ma Mere-mäe vallavolikogolõ üle pöör-dumise, koh Seto Kongressi Vanõbidõ Kogo pallõs katski jättä' Obinitsa põhikooli ar-kaotamise. Ja küüsemi ka val-la tukõ algatusõlõ, õt Eesti riik piätäsi' kümnest aastagast maa-kuulõ kinnipandmise. Riik pias hoops toetamma perridõ luu-mist ja maainenemistõ ütch kuuh tõie tegemist. Kuis saa ütš nuur pereh tulla' maalõ elämä, ku olõ-õi' tiidä' kohes nä saava' uma' latsõ' kuuli panda'.

Kuul om maaelo püsümise vundament. Samamuudu pias riik kuuli tuuma kristliku maa-ilmavaatõ oppamise, õt kääntä' materialistlikul aol inemisi luujaliku ilmakaemisõ poolõ.

Tuu kotusõ päält, õt kuul pias inne ristiusku oppama, om sullõ kül' pall'o vastavaidlõjõt.

Materialistlik ja luujalik il-makaeminõ om nii ku' susi ja hopõn — hobõsõl om rassõ soele selgest tetä', õt murdku-ui' eläjit, süü' hoops haina.

Üts pidä tähtsast kassu ja mõnno, tõõsõ jaos omma' täht-sä' õiglus ja ligimesearmastus.

Tuu oppaminõ koolih piatki' olõma ilmakaemisõ oppus. Meil kõnõldas usuoppusõst. Saa-ai inemist uskma opada'. Opada saat ilmavaadõt — tuud katõ tu-handõ aastaga iist tuudu evan-geeliumi vai rõõmusõnomit.

Täämbätsel tuuma-aol piat inemine umma mõtlõmist muutma. Tarbialik materja-listlik ideologia om umbtii. Riigel om nii pall'o sõariistu jo külh, õt nä võiva' maailma purst laskõ'.

Riigikogo liikmõ' omma' nii pall'õ mugava' ja ülbe', nä näegevä' hõs-te külh, a muuta' saa-ai'midägi'

Mõtõlgõ' — 15-aastaganõ tütrik kõnõlõs, õt taht kõgõ-päält tüütä' prostituudina, õt rahha koko' õt sis pereht luv-va'. Ma olõ jo vanõp inemine, pedagoog ja piiblit lugõnu', ma näe õt noorilõ aetas s'oo ilma aigu niipall'o jamma päähä, õt tuu om jo epideemiast saanu'.

Raamaduh «Maria Siberi-maal» võit lukõ'midä' propa-ganda inemisiga tege — sääil jäi tütar uskma, õt imä ommõ-gi' rahvavainlanõ ja tä kannah uma imä peräst. Tuu kotus pand minnu väiga mõtlõmma. Ma näe kuis mängtäs inemis-

te psüühika pääl ja tuu vasta ommõgi' vaia opada' noorilõ kristlikku ilmavaadõt.

Vaest olnu' budistliku ilmavaatõ oppaminõ viil parep?

Tuud ma kutsu luujaligust ilmakaemisõst, sama nime all võit kõnõlda' ka' taarusust. Loojalik ilmavaadõh tähendäs kõgõ loodusõ ja maailmaga sa-mah süsteemih elämist, koh mi olõ väigokõnõ mutrikõnõ suurõh massinah. Tuust saia-ai arvu, ku suurõbat süsteemi nätä-äi. Ummõhtõ tiiämi', õt õhk om olõmah, olkõgi' õt tuud kah näe-ei'.

Kas materialistlik ilmavaadõh ommõgi' tuu, kost mii' hädä' nakasõ'?

No sääne om parhillanõ ma-terialistlik maailmakaeminõ, õt kaso om kõgõ mõõdupuu. Nii kaeti ka Petseremaa päälõ - tuust olõ-õi' majanduslikku kassu ja jätämi' tä maaha.

1995. aastagal ku Setomaal käve üle 30 delegaadi Toom-päält ja Euroopast, sis euroop-lasõ' saiva' arvo, õt kuuhtüüd tulõ tetä' ka rassõ partneriga', õnnõ nii saat timmä mõota'. Prantsusõ suursaadk ütch jo' tuukõrd, õt Eesti piasi' uma Setomaa iist kimmäbähe saisma. Jovvuga' mii' midägi tetä' saa-ai'. Kõõ piat õigluis toetamma.

A ku naabri om nii pall'o suurõp ja taha-ai' õiglusõst midägi tiidä'?

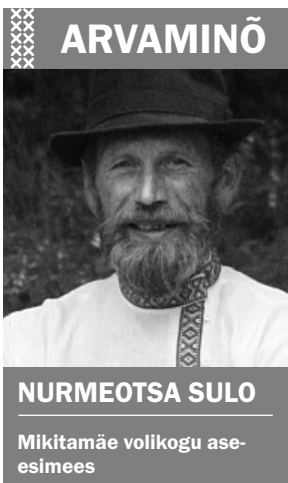
Õgas mii' naka-ai' kinkõ-gagi sõdima. Mii' tohi-i' õnnõ rahulepingut ar' anda'. Piiblih om kah kõnõld kivist, minkõ ehtjä' kõrvalõ hiidi' ja min-kõst peräst sai kõgõtähtsõp nulgakivi. Petseremaa om niisamatõ saanu' tuu nulgakivi Eesti Vabariigilõ, minkõ Ees-ti Vabariigi ehtjä', kadonu' Lennart Merega iihotsah, kõr-valõ hiidi'.

Ku lahenõs Petseremaa ja Tarto rahu küsumis, lahenõsõ' ka' tõõsõ' hädä'. Piat õnnõ

minemä õig-lusõ tiid. Po-liidigu' omma' kindla', õt m ä ä n e s t -ki' piirimu-uis tulõ-õi' ja suurõp jago Setomaast om Vinnõ käeh.

Ma tegeli ütšakümniidõ keskpaigah Vinnemaalt ümb-rekolijidõga ja 99 protsenti nuist tahtnu-us umast kodost ar' tulla'. Tulti tuuperäst, õt raha iist liikuminõ olõ-õs inemistõlõ rahakotti piteh.

1995. aastagal oll Euroopa puult kindla tugi inemiste suht-lõmisõlõ Setomaal, a kõgõ inäp oll vasta Eesti uma välisminis-terium. Ütli', õt sis nakas säält õgasugumatsi salakaubavidäjit ja salakullõjõt tulõma. Ma olõ mõnõ kaitsepolitseinigu ja kri-minaalpolitseiniguga kõnõlnu', nuu' naariva' säntse jutu pääl

ARVAMINÕ

NURMEOTSA SULO

Mikitamäe volikogu ase-esimees

Pallosidõ asju päälõ kaes ta küll uma kimmä veere päält, kotussildõ omgi sääne põhimõttõlinõ vastasaisja. Tal hindäl om kah maa, mõts ja eläminõ tõsõl puul juunt ja ta om iks püüdnü ütch-tõist tuuperäst tetä. Välläütlemisõ ommava tal suurõmbalt jaolt kõlava olnu, ku kah tulõmuisi omgi tõnõkõrd vähä olnu. Kotussildõ om ta ka üsna jäik ja anna-i kohtki grammigi tagasi, ku tõnõkõrd piässigi. A presidendi man ja valtsusõh ja riigikogoh om ta egäsugumaisi delegatsioonõga käünü ja timä panus Setomaalõ olõ-i joht tsillokõ olnu. Ta om asja väega hingega võtnu.

— nuid olõ-õi' kunagi ütchi pii-ritõkõ pidänü'.

Saia-ai' arvu, õt inemistõ liikuminõ ommõgi' tuu, min-kõga võõdas maaha õgasugu-maitsi pingit, ka' Euroopa Lii-duh. Ku sa tiit kohegi müürü, sis müürü taadõ tulõ õks vain-lasõ kujo.

Eesti poolõpääl om inemistõlõ pall'o kurja tett. Ma olõ eis' k'auunu' kol' kõrda Vinne saat-kunnah üle' aumisõst kõnõlõ-mah ja sääil om tahtminõ olõmah. Oll sääne juhust, ku Vinne puul paksõ 5000 viisat, a Eesti puul tahtsõ 3000 ja leptigi kokko nelä tuhandõ päälõ. Ku ma riigikogo komisjonih tuud kõnõli, sis min-nu usta-as, a Klaasseni Mait kaie perrä ja näkk, õt nii ollegi'.

Koh su arvatõh sis as'a' naksiva' Eestih võlssi minemä? Kiä' tuu päämäne süüdlänõ om?

1995. aastagal kävemi' Sa-visaarõga', kiä' oll sis sisemi-nistri, piiri pääl Vösunurmõ Kool'a elämist kaemah. Täl juusk piir õkvalt üle moro ja tä saa-as eiski'puid massina-ga riida mano tuvva', massin pidi puu' värehti ette maaha kaltamma ja sis Kool'a tohtsõ puu' kõroga' hoovi päälõ riita vitä'. Ja s'ooni' aoni' olõ-õi' midägi tõistmuudu.

Tuu süü panõ poliit-kiidõ päälõ. Riigikogo liikmõ' omma' nii pall'o mugava' ja ülbe', nä näegevä' hõste külh, a muuta' saa-ai'midägi'. Tuu om jo õkvalt nii ku' liidu aigu, koh poliitbüroo otsust. Parteide pääots, kokko määnegi 10-15 inemist otsustasõ' kõgõ tähtsä-bä' as'a' ar' ja ülejäänü' omma' prosta' soldadi'.

Ma' näe-ei' sääil määnestki' muutuist inne ku' naatas otsõ-valimisi pidämä. Tuu k'au nii riigikogo, maavanõba ku ka' umavaltsusõ kotsilõ — kiä' ot-sustas, tuu piat ka' vastutam-ma. Parhilla' ütch otsustas ja rahvas vastutas.

Määnte' omma' kõgõ selgebä' sammu', midä Vanõbidõ Kogo su juhtmisõ all tegemä nakas?

Ma olõ kõõ pooldanu' rahu-miilsit kõnõluisi ja tsõõriklaudu. Ma tahasi Setomaa as'oh kokko saia' nii presidendi ku päämi-nistri ku kõigi eräkundõ esimii-higa. Üts tsiht om saia' as'a' niikavvõndõhe, õt Lüübnitsast ja Krupast saasi' üle k'avvu'.

Terveh Euroopa toetas inemisi läbik' aumist ja tuud. Õt mii' läbik' aumisõ peräst keh-vebähe saisu jäät, tuud olõ-õi' joht pelädä'.

Omandiküsümis huunidõ ja maa as'oh om ka' ütš suur ja rassõ asi. Täämbätsel päävä lastas Vinnemaa haldusalase jäänü' huunõ' ja huunidõ ümb-re maa vormsta' eraomandiks perijilõ ja tuuperäst ma tahtnu' soovta', õt vormistagõ' huunõ' ja maa uma nimele, Vinne sää-düse' setä lupsõ'. Uma as'a iist piat saisma sirgõ säläga' ja ausahe, sis austas sinnu ka' tõõnõ puul. ■

ÕPPEAUTO EES: peavanem peab Rāpinas autokooli, kus õpetab noori ohu-tult liikuma. Foto Igor Taro

Elok' auk

- ✘ Sündünü' 1. aprillil 1947
- ✘ 1954 — alost koolitiid Jatsmani 7 kl. koolih, peräst
- ✘ Verska Keskkooli
- ✘ 1965 — oppaja Jatsmani koolih
- ✘ 1966-68 — soldat punaarmeeh
- ✘ 1968-76 — EPA, põllumajandusõ mehansiiirminõ
- ✘ 1976 — autosõidu oppaja Rāpinä sovhoostehnikumih
- ✘ 1992-2000 — Kodakondsus- ja migratsiooniamõtih tüüh
- ✘ 2000 — asut OÜ Kagukaar, tegeli vinne viisadõga'
- ✘ 2004 — OÜ Kagukaar Rāpinä autokool, sõiduoppaja